

ru raamattua") kuten 70-luvulla asian ilmaisin, toivakseni ehdin lukea kirjan vielä kertaalleen.

Pääskylänrinne perjantaina aamupäivällä Matkalaukkuprofessorin 'kotiintulo' merkitsee ensimmäiseksi postin nostamista lattialta: kolme päivää Jyväskylässä – miten Toiset silläaikaa sekaantuvat elämään, se näkyy yksineläjälle postissa. Tällä kerralla vähän. Mutta Hesari karhuu 'kolmea johtavaa intellektuelia' – kas kun eivät ole panneet Saarisen 49 nimen listaa valmiiksi mukaan. Kaiken sortin galluppeja ja kyselyjä pitää boikotoida tai sabotoida, jälkimmäistä nyt sen veran ettei Führereitä voi kolmea kerralla olla...

No, luin vielä valikoiden Saarista Tampereen kahden puolen. Lopetan tölväisy, yhtämieltäolemisia ei kannata noteerata, esseistä on vaikea syntetisoida mitään. Tusinafilosofien universaalista retoriikasta Saarinen kuitenkin a i k a l a i s u d e s s a n eroa edukseen. Kenen kanssa ja minkä suhteen aikalaisuus noteerataan, sen suhteen hän kyllä voisi olla yksilöllisempi.

"Edes presidentin virka ei ole niin houkutteleva että siihen voisi sanoa pyrkivänsä" (s. 73). Vähän samaan liittyen sanoin joskus: "Suomessa on helvetin nynnijä poliitikkoja". Ne joko esiintyvät 'asiantuntijoina eduskunnassa' tai kaipaavat tutkijoilta 'tietoa siitä mitä mieltä pitäisi olla'. "Poliitikot olisi ensin politisoitava" kirjoittaa Kurt Hiller joskus v. 1910 tienoilla.

Korhosen Pekan Galtung-lisurissa oli puhetta 'periferian absoluuttisuudesta'. Tavallaan me Saarisen kanssa kuvastamme sitä, Saarinen vaatimuksineen ja meikäläinen irtisanoutumisineen – (vrt. Poliitikko 1/1988:n juttuni 'neljä A:ta'). Toisaalta me sitten tietysti vastustamme *esprit de sérieux*, 'asialinjaa' 'pelin politiikan' hyväksi...

Kari Palonen

Alas musiikki autonomisen taiteen sfääristä!

Music and society. The politics of composition, performance and reception. Ed. by Richard Leppert and Susan McClary. Cambridge University Press. Cambridge, 1987. 202 s.

Musiikin perimmäinen olemus ei ole itseriittoisessa – sosiaalisen ulkopuolelle asetuvassa – abstraktien prin-

siippien ohjaamassa taiteen sfäärissä, vaan musiikki on aina jollain välttämättömällä tavalla yhteisön ja yhteiskunnan konstituomaa. Tämän teesin ympärille on kirjaan *Music and Society* koottu seitsemän aihepiireiltään varsin erilaista artikkelia, jotka kokonaisuutena muodostavat monikerroksisen katsauksen musiikin tuotantoon, esillepanoon ja reseptioon länsimaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

Janet Wolffin esipuhe kirjaan käsittelee autonomian käsitettä yleensä tieteiden, ja erityisesti musiikin yhteydessä 1800- ja 1900-luvuilla. Wolffin lähtökohta on, ettei musiikki ole sosiologisen tai sosiaali-historallisen analyysin tavoittamattomissa sen enempää kuin muutkaan taiteet. Wolff johtaa vallitsevan käsityksen musiikin autonomisuudesta renessanssin kautta viime vuosisadan puolivälin porvarilliseen liberaali-humanistiseen ajatteluun, joka vahvisti ja uudelleen muotoili taiteilijan privilegioita autokraattisena "kulttuurisen työn" tuottajana.

McClaryn, Leppertin, Subotnikin ja Shepherdin artikkeleiden päämääränä on pienimuotoisten tapaustutkimusten kautta selvittää sosiaalisen manifestoitumista musiikissa sekä musiikin merkitystä vallitsevan ideologian välittäjänä. Susan McClaryn analyysin kohteena ovat kaksi J.S. Bachin teosta, joiden kautta hän pyrkii osoittamaan käsityksen Bachin musiikin "ylimaailisuudesta" vääräksi; jopa Bachin sävellykset voidaan ymmärtää sosiaalisesti rajautuneina diskursseina. Vastaavaa lähestymistapaa käyttäen Rose Rosengard Subotnik tarkastelee Chopinin pianomusiikin sävellysstrategioita – Subotnikin mukaan Chopinin musiikki artikuloi vaihtoehtoisen todellisuuden käsityksen verrattuna toisiin romantiikan tyylikauden säveltäjiin.

Musiikin presentaatio englantilaisten virkamiesten kotien öljymaalauksissa 1700- ja 1800-luvuilla Intiassa on Richard Leppertin artikkelin teema. Leppertin johtajatuksena on, että musiikin esillepano maalauksissa heijastaa ensinnäkin ajalle ominaista miehen ja naisen välistä suhdetta, ja toisaalta saa merkityksensä siirtomaavallan poliittisen ja eurooppalaisen sivistyksen ideologisen herruuden symbolina ja välittäjänä.

Miehen kulttuurinen ja yhteiskunnallinen hegemonia on John Shepherdin esittelemän teoreettisen mallin mukaan "luettavissa" myös musiikista. Tässä suhteessa keskeinen musiikin semioottinen ulottuvuus on äänenväri, jota Shepherd käyttää parametrinä vertaillaessaan sukupuolten välisen alistussuhteen ilmentymiä taidemusiikki – populaarimusiikki -akselilla. Taidemusiikissa äänenvärien käyttö on puhdasta ja standardisoitunutta, perusta on äänen korkeuden ja rytmien tarkassa notaatiossa – ts. visuaalisessa kontrollissa (joka Shepherdin

mukaan on länsimaisessa kulttuurissa miehen hegemonisinta aluetta "rationaalisen hallintana"). Populaarimusiikissa "epätäydelliset" ja "liikaiset" artistien äänenvärit noudattavat puolestaan hegemonista sukupuoli-identiteettien vahvistamista.

Simon Frithin pyrkimyksenä on laajentaa populaarimusiikin esteettisen arvioinnin perusteita ('kaupallisuus-on-yhtä-kuin-populaarimusiikin-estetiikka' -käsitteestä) osoittamalla rockin suhteen problemaattisuuden sekä ääniteteollisuuden että yleisöön ja sen muotoutumiseen. Lähtökohtana hänellä on populaarimusiikin kulutuksen interaktiivinen prosessi, jota yhtäältä määrittelevät sosiaalisesti rakentuneiden identiteettien kautta syntyvät valinnat, samalla kun musiikki toisaalta määrittelee ja muotoilee näitä identiteettejä. Frithin esitiikan perusajatus on, että vaikka populaarimusiikin voidaankin katsoa olevan perimmäiseltä olemukseltaan kytketty kaupallisuuden sanelemin ehtoihin, sillä on kuitenkin olemassa kyky ylittää nämä ehdot vastaamalla yleisön tarpeisiin (ja luomalla näitä yleisöjä) ennakoimattomalla tavalla.

John Mowittin artikkeli keskittyy musiikin reseption problematiikkaan uuden teknologian näkökulmasta, jolloin keskeisiksi nousevat äänentoiston täydellistymisen vaikutukset. "Bitti-teknologian" aikakaudella Adorno – Benjamin -debatti perinteisten taidemuotojen ja mekaanisesti jäljennetyn taiteen välisestä erosta kulttuurisen kokemuksen synnyttäjänä on vanhentunut. Mowittin tavoitteena on luonnostella (alkuperäisen ja kopioiden välisen aaraattisen eron häviämisen myötä ilmenevää) nykyisen musiikin reseption ja uuden teknologian välistä "emansipatoorista dialektiikkaa".

Kenelle "uusi" näkökulma?

Ajatus musiikin perimmäisestä yhteisöllisyydestä ei ole uusi, vaan on ollut paradigmaattinen osa etnomusikologian tutkimusotetta – jonka kysymyksenasetteluille ja metodologisille kehitelmille *Music and Society*n artikkelit osaltaan ovat velkaa. Kriittiseen suhteeseen kirja asetettu tässä mielessä lähinnä perinteistä musiikkitiedettä kohtaan, joka on perustunut ajatukselle musiikin autonomisuudesta keskittyessään "puhtaasti" musiikin syntaksin ja struktuurin analyysiin. Toisaalta kirjan aihepiiri nostaa monessa kohden esiin sekä teoreettisina malleina että kritiikin ja edelleen kehittelyn kautta Theodor Adornon ja Walter Benjaminin klassiset taiteen yhteiskunnallista olemista koskevat formulaatiot.

Kokonaisuutena *Music and Society* pyrkii paljastamaan musiikin autonomisuuden väitteen taustalla piilevät ideologiat ja näitä implisiittisesti tukevan positivistin

sen ja formalistisen perinteisen musiikkiteorian heikkoudet, kyseenalaistamaan konventionaalisen käsityksen "vakavasta" ja populaarista kulttuurista sekä tuomaan esille modernin "bitti-teknologian" musiikin reseption kautta luoman uuden tilanteen. Näin musiikin aaraattisen luonteen totaalisen hävittämisen kautta on tarkoituksena nostaa esiin "aidosti poliittinen media".

Tästä tehtävästään *Music and Society* selviää kohtuullisesti. Kirjan lähtökohdan mielekkäys tulee yksittäisissä artikkeleissa perusteltua, joskin jotkut johtopäätökset herättävät itsepintaisia kysymyksiä – eikö esimerkiksi Bachin sävellyksessä yllättäen ilmaantuvasta ja pian takaisin taustalla häipyvästä klaveerin solo-osuudesta voi tehdä muunkinlaisia tulkintoja, kuin että se ilmentää Bachin tätä kautta artikuloivan ideologiaa joka yhtäältä rohkaisee individualistisen ilmaisun vapautteen ja toisaalta pyrkii säilyttämään sosiaalisen harmonian. Tai, entäpä jos populaarimusiikin aaraattinen luonne löytyykin juuri kopiosta, ja uuden teknologian myötä tämä aaraattisuus ei itse asiassa ole hävinnyt, vaan päinvastoin vahvistunut?

Kenelle *Music and Society* sanoma on suunnattu? Teoksen tavoitteena on muun muassa rakentaa siltaa (yhdysovaltaisen?) perinteisen musiikkiteorian ja etnomusikologian välille. Ongelmana vain on se, etteivät kirjan lähimpänä musiikkiteorian intressejä olevat artikkelit ehkä ole riittävän vakuuttavia tässä mielessä, ja myös mahdollisesti kirjan lähtökohdan tietty triviaalisuus etnomusikologeille.

Teoksen artikkelit antavat kuitenkin ajattelemisen aihetta musiikin yhä kasvaneesta osuudesta joukkotiedotuksessa ja sen kautta syntyvien musiikkijulkisuuksien merkityksistä kiinnostuneille. Erityisesti Shepherdin, Frithin ja Mowittin käsittelemät aihepiirit ovat antoisia – näissä nousevat selvemmin esille musiikin implikoimat yhteiskunnalliset ulottuvuudet yhteisöllisyyden ja yhteisöjen muodostajana. Tässä mielessä näistä kolmesta tekee vielä mieli nostaa "selväjärkisyytensä" vuoksi esille Frithin populaarimusiikin estetiikkaa valottava artikkeli.

Kimmo Sarlin